

Харківська обласна рада
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Державне управління охорони навколишнього природного середовища
у Харківській області

**ЧЕРВОНА КНИГА
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
Тваринний світ**

Харків — 2013

ЧОРНИЙ ШУЛІКА*Milvus migrans* (Boddaert, 1783)**Чёрный коршун**

Клас Птахи — Aves

Ряд Яструбоподібні — Accipitriformes

Родина Яструбові — Accipitridae

Природоохоронний статус

Рідкісний вид із низькою чисельністю. Занесений до Червоної книги України (вразливий), до Європейського червоного списку (VU), списків Бернської конвенції (Додаток II), Боннської конвенції (Додатки I і II) та конвенції СІТЕС (Додаток II).

Морфологічна характеристика

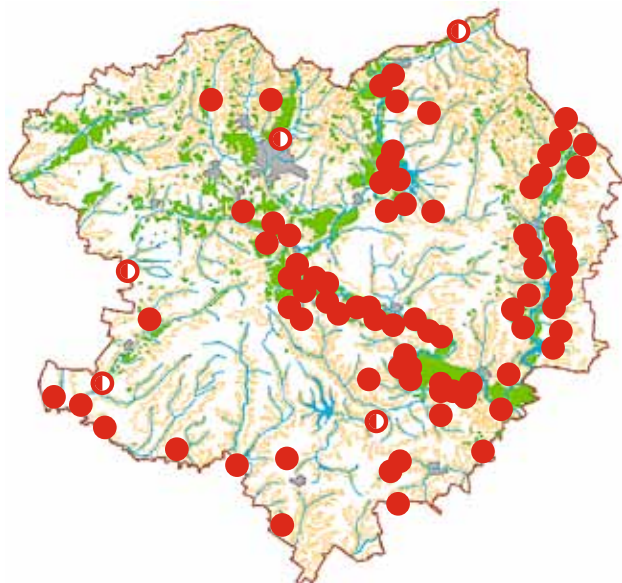
Загальна довжина тіла самця 55–57 см, маса тіла в середньому 0,9 кг; самиці трохи крупніші. Дорослий птах зверху темно-бурий; голова світліша. Низ бурий або рудувато-бурий із чорною строкастістю. Хвіст бурий, із вирізкою. Молодий птах світліший.

Ареал виду та його поширення у регіоні

Гніздовий ареал виду включає практично всю Європу, Азію, Африку та Австралію. Підвид, що поширений в Україні, трапляється в Європі, на Кавказі, у Малій Азії, Південно-західній Африці. Гніздиться практично на всій території України, за винятком Криму та високогірних районів Карпат. У Харківській області гніздиться на всій території, але переважно — у заплавах лісах Сіверського Дінця та Осколу.

Чисельність

Наприкінці XIX сторіччя вважався одним з найчисельніших гніздуєчих хижих птахів Харківської губернії. На цей час в Україні

гніздиться близько 2 тис. особин. Протягом останніх 30 років чисельність популяції скоротилась у 3–5 разів. У Харківській області гніздиться понад 100 пар.

Місця перебування

Важливою умовою для гніздового біотопу виду є наявність, з одного боку, водних просторів — річок, озер, водосховищ, ставків, де птахи живляться, а з іншого — лісів (навіть невеличких) для влаштування гнізд. У останні роки почав гніздитися в лісосмугах.

Особливості біології

Перелітний птах. Навесні з'являється наприкінці березня або у першій половині квітня. Шуліки, зазвичай, самотійно будують гнізда на деревах. У кладці, яку насиджують близько 38 днів, буває 2–3 яйця. Осіння міграція триває у серпні-вересні. Птахи переміщуються в бік Балканського півострова, де проходить один із головних міграційних шляхів цього виду в Європі. Міграція відбувається вдень, летять птахи поодиночі, парами та невеличкими групами. Живиться комахами, мишоподібними гризунами, дрібними птахами. Важливе місце у раціоні займає мертва риба.

Основні чинники зниження чисельності

Відстріл птахів під час полювання на пернату дичину; високий рівень рекреаційного навантаження на гніздові біотопи; забруднення водойм та заплавах луків отрутохімікатами; загибель від уражень електрострумом.

Заходи охорони

Збереження місць гніздування; контроль браконьєрського відстрілу; моніторингові роботи.

Джерела інформації

Сомов, 1897; Зарудний, 1911; Аверин, 1918; Букаченко, Наглов, 1954; Зубаровський, 1977; Ветров, 1993; Атемасова, Атемасов, 2006; Витер, 2007; Полуда, 2009; Надточій Г. С., Банік М. В. (2012, особисті повідомлення).

Автор: В. В. Ветров
Фото: © С. В. Скоробогатов